

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«НАЦІОНАЛЬНИЙ ГІРНИЧИЙ УНІВЕРСИТЕТ»**

ЦЕНТР СОЦІОЛОГІЧНОГО АУДИТУ

РЕЗУЛЬТАТИ СОЦІОЛОГІЧНОГО МОНІТОРИНГУ

«ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС В НГУ ОЧИМА СТУДЕНТІВ»

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«НАЦІОНАЛЬНИЙ ГІРНИЧИЙ УНІВЕРСИТЕТ»**

ЦЕНТР СОЦІОЛОГІЧНОГО АУДИТУ

Перший Г.Л., Колісник Л.О., Мосьондз М.В.

**РЕЗУЛЬТАТИ
СОЦІОЛОГІЧНОГО МОНІТОРИНГУ**

«ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС В НГУ ОЧИМА СТУДЕНТІВ, 2013, 2014, 2015, 2016 рр.»

Дніпро - 2016

Результати соціологічного моніторингу «Освітній процес в НГУ очима студентів» / Г.Л. Перший, Л.О. Колісник, М.В. Мосьондз. – Д.: ДВНЗ «НГУ», 2016. - 39 с.

У виданні представлені результати соціологічного дослідження громадської думки студентів щодо освітнього процесу в НГУ яке проводиться методом анкетного опитування що проводились у 2013, 2014, 2015 та 2016 роках.

Видання призначене для адміністрації ВНЗ, деканів, завідувачів кафедр, викладачів, зацікавлених у зворотньому зв'язку зі студентами для прийняття ефективних управлінських рішень, оптимізації різних аспектів навчального процесу, профорієнтаційної роботи тощо.

Друкується у редакційній обробці авторів.

Використання матеріалів даного збірника лише за умови посилання на нього та його авторів.

Центр соціологічного аудиту, 2016

ЗМІСТ

ВСТУП	5
1. Організація моніторингового дослідження	6
2. Мотивація вибору навчального закладу та майбутньої спеціальності	7
3. Задоволення вибором університету, факультету, спеціальності студентами	14
4. Задоволеність якістю отримуваної освіти	19
5. Шляхи вдосконалення навчального процесу	23
6. Студентське самоврядування в НГУ	30
7. Професійні орієнтації студентів, проблеми	32
ВИСНОВКИ	36
РЕКОМЕНДАЦІЇ	38

ВСТУП

Проблеми молоді хвилювали людство в усі часи. Існує тісний зв'язок між станом суспільства, перспективами його розвитку та ставленням соціуму до своїх молодих поколінь, їх стартовими можливостями. Положення молоді в суспільстві, її якісні характеристики, ціннісні орієнтації та життєві плани – це те дзеркало, в якому будь-яке суспільство може побачити своє майбутнє. Непересічну роль у життєдіяльності української молоді наразі відіграє її освітня та трудова діяльність. Хоча у цілому молодь в Україні відзначається доволі високим освітнім рівнем та налаштованістю на здобуття освіти й подальшу професійну самореалізацію, у розвитку освітньої інфраструктури, у царині безперервної освіти, самоосвітньої діяльності, взаємодії ринку освітніх послуг і ринку праці тощо у нашій країні мають місце гострі проблеми, а також спостерігаються певні тенденції, що не позбавлені протиріч.

Щорічний моніторинг думки споживачів освітніх послуг, їх потреб, запитів, інтересів, настроїв, мотивацій і зацікавленості у навчанні дозволяє вчасно виявляти та відстежувати проблеми в освітньому процесі, оперативно на них реагувати, корегувати організацію навчальної, виховної та профорієнтаційної діяльності університету.

Результати моніторингу «Освітній процес в НГУ очима студентів» будуть корисними при розробці управлінських рішень як на рівні деканатів, так і університету в цілому. Викладачі, користуючись даними моніторингу про мотивацію вступу до університету та навчання в ньому, зможуть покращити зворотній зв'язок зі студентами, цілеспрямовано вдосконалювати навчальні і робочі програми з дисциплін, оптимізувати свою навчально-виховну роботу. Оперативна інформація про реальні потреби, цінності, соціально-професійні орієнтації, мотивацію навчання студентів, про фактори, які на все це впливають, сприятиме покращенню самоменеджменту та зростанню конкурентоспроможності університету на ринку освітніх послуг.

1. ОРГАНІЗАЦІЯ МОНІТОРИНГОВОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

З метою вивчення думки студентів щодо різних аспектів їхнього навчання в університеті співробітниками Центру соціологічного аудиту Інституту гуманітарних проблем ДВНЗ «НГУ» протягом жовтня-листопада 2015 р було реалізовано анкетне опитування «Освітній процес в НГУ очима студентів». Таке дослідження з використанням однакового інструментарію проводиться вже третій рік, що дає можливість відслідкувати динаміку змін настроїв студентів, виявити закономірності.

Мета соціологічного моніторингу «Освітній процес в НГУ очима студентів» полягає у фіксації та відстеженні за сукупністю показників ставлення студентів до навчального процесу в університеті, аналізі динаміки таких оцінок.

Завдання дослідження:

- виявити мотивації вибору вищого навчального закладу, майбутньої спеціальності студентами НГУ;
- встановити рівень задоволеності студентів якістю отримуваної в університеті освіти;
- визначити ставлення студентів до різних складових навчального процесу;
- проаналізувати професійні наміри студентів.

Об'єкт дослідження – студенти денного відділення НГУ.

Предмет дослідження - громадська думка студентів щодо освітнього процесу в НГУ.

Основний метод збору емпіричного матеріалу – вибіркоче репрезентативне опитування за допомогою роздаткового анонімного анкетного опитування.

Тип вибірки – стратифікована за квотно-типовим принципом. Квоти розраховувались за ознаками факультету, курсу, статі та форми навчання (бюджетна, контрактна). Всього було опитано 374 студенти всіх факультетів першого та четвертого курсів, що склало близько 5 % всього контингенту студентів денної форми навчання в НГУ.

Для обробки отриманої емпіричної інформації, зібраної в процесі опитування, застосовувалась спеціалізована програма SPSS for Windows 17.0. Для аналізу одержаного статистичного матеріалу були застосовані методи математичної статистики, екстраполяції, моделювання, пошукового та нормативного прогнозування. До процесу проведення анкетного опитування, обробки результатів дослідження залучались студенти в рамках практичних занять з соціології.

2. МОТИВАЦІЯ ВИБОРУ НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ ТА МАЙБУТНЬОЇ СПЕЦІАЛЬНОСТІ

Вивчення мотивації професійного вибору служить інструментом підвищення ефективності професійної підготовки, спонукає вищий навчальний заклад до пошуку нових ідей, побудови систем і структур управління, адекватних вимогам абітурієнтів до освітніх послуг. Аналіз мотивів вибору студентами Національного гірничого університету складається з вивчення критеріїв та показників, на які орієнтувалися колишні абітурієнти у процесі прийняття рішення про вступ до Національного гірничого університету, джерел, з яких вони брали інформацію про навчальний заклад, чинників впливу на прийняття рішення про вибір навчального закладу, цілеспрямованості та усвідомленості вибору саме НГУ, певного факультету, конкретного напрямку підготовки фахівців. Результати представлені в Табл. 2.1.

Хоча три роки поспіль серед мотивів вибору ВНЗ лідирував чинник високого престижу і репутації НГУ, за результатами опитування студентів 2016 р., він перемістився на друге місце. На першому місці в рейтингу мотивів опинилася «можливість отримати професію, яка подобається». Чинник високої якості освіти знаходиться чотири роки поспіль на третьому місці [Табл. 2.2].

Залишається стабільно високою актуальність таких мотивів вибору ВНЗ, як «кваліфіковані викладачі», «цікавість навчання». Це свідчить про те, що для нинішніх студентів залишається високою цінність самого процесу освіти.

Серед мотивів вибору ВНЗ вагома роль відводиться також «мотиву досягнення» - прагненню до успіху в житті, досягнення мети. Для студентів першого курсу важливою є можливість отримати високооплачувану професію. Для студентів, які навчаються за контрактом, чинник того, що вони отримають престижну професію, залишається більш значущим. Тобто контрактники більш усвідомлено з точки зору перспективи обирають собі вищий навчальний заклад для навчання.

Так само, як і раніше, студенти мало вірять в те, що після закінчення ВНЗ легко знайти роботу. Рейтинг цього чинника є стабільним, бо випускникам дуже складно працевлаштуватися, особливо за фахом. Питання налагодження зв'язків між вищими навчальними закладами та ринком праці залишається дуже гострим.

Для студентів четвертого курсу значно підвищився чинник можливості продовжити далі навчання за кордоном або у аспірантурі [Табл. 2.2].

На дві позиції підвищився для студентів першого курсу ранг наявності військової кафедри, як мотиву вибору ВНЗ. Менш значущим стає чинник – «в цьому вузі гарний контингент студентів».

Таблиця 2.1. Розподіл відповідей студентів I та IV курсів щодо мотивів вибору НГУ
(у % за кожним курсом, кожен респондент міг відзначити кілька варіантів відповіді)

Мотиви вибору університету	1 курс		4 курс		1 курс		4 курс		1 курс		4 курс		1 курс		4 курс	
	Ранг	%	Ранг	%	%	Ранг	%	Ранг	%	Ранг	%	Ранг	%	Ранг	%	Ранг
	2013				2014				2015				2016			
Тут отримаю професію, яка подобається	2	61,1	2	61,1	54,0	2	51,3	2	67,3	1	44,4	2	54,5	1	56,7	1
Тут цікаво навчатись	4	41,3	4	41,3	35,2	5	34,4	4	38,2	5	18,5	7	33,9	5	28,	4
Можна продовжити навчання (в аспірантурі, за кордоном)	7	28,0	7	28,0	21,0	8	16,9	10	30,3	6	14,6	10	24,9	7	19,4	7
Висока репутація, престиж ВНЗ	1	63,6	1	63,6	61,9	1	58,4	1	63,0	2	49,0	1	54,0	2	46,7	2
Кваліфіковані викладачі	5	40,7	5	40,7	39,2	4	41,6	3	52,7	4	31,8	3	38,1	4	31,7	3
В цей ВНЗ неважко вступити	12	9,9	12	9,9	7,4	15	14,3	11	9,7	12	25,8	5	9,0	12	20,6	5/6
В цьому ВНЗ неважко навчатись	16	6,9	16	6,9	4,0	17	21,4	7/8	7,9	15	22,5	6	7,4	14	13,9	10/11
ВНЗ зручно розташований	8	21,7	8	21,7	26,1	6	26,6	5	17,6	9	16,6	9	22,2	9/10	18,9	8/9
Тут можна отримати високооплачувану професію	6	32,7	6	32,7	19,9	9	21,4	7/8	24,2	8	13,2	11	27,5	6	18,9	8/9
Після закінчення цього ВНЗ легко знайти роботу	11	16,7	11	16,7	13,6	11	11,7	13	13,9	11	6,0	14	15,9	11	10,0	14
Тут висока якість освіти	3	46,9	3	46,9	40,3	3	23,4	6	55,8	3	27,2	4	39,7	3	20,6	5/6
В ньому доступна оплата	14	7,3	14	7,3	9,7	12	5,2	14	9,1	13	9,3	12\13	7,9	13	12,2	12
Тут гарний контингент студентів	10	17,2	10	17,2	25,0	7	19,5	9	27,9	7	17,2	8	22,2	9/10	13,9	10/11
Тут високе технічне оснащення	13	8,8	13	8,8	9,7	13	4,5	15	8,5	14	5,3	15	3,2	16	6,1	15
В цьому ВНЗ працюють родичі, друзі, знайомі	17	2,1	17	2,1	8,5	14	3,9	16	3,6	16	4,0	16	4,8	15	2,3	16
У школі, яку закінчив (-а), був договір про ВНЗ	15	2,4	15	2,4	5,7	16	3,2	17	0	17	0	17	2,6	17	0,6	17
Тут є військова кафедра	9	18,0	9	18,0	14,8	10	12,3	12	14,5	10	9,3	12\13	23,3	8	11,1	13

Для першокурсників постійно підвищується значимість чинника – «в цьому вузі неважко вчитися». Хоча для студентів четвертого курсу він знижується. Різко знижується значимість такого чинника як «наявність гарного технічного оснащення».

Як завжди останні позиції займають такі інструментальні мотиви вибору місця навчання, як зручне розташування, наявність родичів.

І найменш популярний чинник – договори зі школою, в якій навчався абітурієнт до вступу в НГУ.

Як видно з Табл. 2.1., четвертокурсники традиційно відрізняються від першокурсників тим, що більшого значення надають тому, що в університеті легко вчитися та неважно було вступати, заздалегідь низько оцінюють шанси знайти роботу по закінченню навчання в університеті.

Таблиця 2.2. Розподіл відповідей студентів I та 4 курсів щодо мотивів вибору НГУ (ранг)

Ранг 4 курс				Мотиви вибору університету	Ранг 1 курс			
2013	2014	2015	2016		2013	2014	2015	2016
2	2	2	1	Тут отримаю професію, яка подобається	2	2	1	1
1	1	1	2	Висока репутація, престиж ВНЗ	1	1	2	2
3	6	4	5/6	Тут висока якість освіти	3	3	3	3
5	3	3	3	Кваліфіковані викладачі	5	4	4	4
4	4	7	4	Тут цікаво навчатись	4	5	5	5
6	7/8	11	8/9	Тут можна отримати високооплачувану професію	6	9	8	6
7	10	10	7	Можна продовжити навчання (в аспірантурі, за кордоном)	7	8	6	7
9	12	12/13	13	Тут є військова кафедра	9	10	10	8
8	5	9	8/9	ВНЗ зручно розташований	8	6	9	9/10
10	9	8	10/11	Тут гарний контингент студентів	10	7	7	9/10
11	13	14	14	Після закінчення цього ВНЗ легко знайти роботу	11	11	11	11
12	11	5	5/6	В цей ВНЗ неважно вступити	12	15	12	12
14	14	12/13	12	В ньому доступна оплата	14	12	13	13
16	7/8	6	10/11	В цьому ВНЗ неважно навчатись	16	17	15	14
17	16	16	16	В цьому ВНЗ працюють родичі, друзі, знайомі	17	14	16	15
13	15	15	15	Тут високе технічне оснащення	13	13	14	16
15	17	17	17	У школі, яку закінчив (-а), був договір про ВНЗ	15	16	17	17

Таблиця 2.3. Розподіл відповідей студентів бюджетної та контрактної форм навчання щодо мотивів вибору НГУ
(у % за кожною групою, кожен респондент міг відзначити кілька варіантів відповіді)

	Бюджет	Контракт	Бюджет	Контракт	Бюджет	Контракт	Бюджет	Контракт
	2013		2014		2015		2016	
Тут можна отримати професію, яка мені подобається	50,5	60,3	51,2	56,1	54,4	57,9	50,7	62,8
Тут цікаво навчатись	32,8	34,9	33,5	38,3	26,4	36,0	29,1	33,9
Після закінчення ВНЗ можна продовжити навчання (в аспірантурі, за кордоном, тощо)	22,2	20,1	19,1	19,6	23,8	21,1	24,7	18,2
Висока репутація, престиж ВНЗ	59,3	44,1	56,3	66,4	52,8	59,6	47,1	55,4
Кваліфіковані викладачі	30,6	14,9	41,0	39,3	37,8	48,2	36,7	33,9
В цей ВНЗ неважко вступити	17,0	11,9	12,1	7,5	18,7	14,9	15,9	14,9
В цьому ВНЗ неважко навчатись	13,3	18,2	11,2	14,0	14,5	14,9	9,3	14,0
ВНЗ зручно розташований (зручно добиратись, близько біля мого житла)	19,7	23,6	22,8	30,8	18,1	16,7	17,6	26,4
Тут можна отримати високооплачувану професію	23,7	21,5	21,4	17,8	21,8	15,8	22,5	27,3
Після закінчення цього ВНЗ легко знайти роботу	12,8	11,9	12,1	13,1	12,4	5,3	13,7	11,6
Тут висока якість освіти	32,8	35,3	31,6	31,8	37,8	46,5	16,0	35,5
В цьому ВНЗ доступна оплата навчання	3,3	12,5	4,7	12,1	5,7	16,7	7,0	15,7
Тут гарний контингент студентів	15,7	18,7	18,6	29,0	23,8	21,1	15,9	23,1
Тут високе технічне оснащення	9,8	2,4	7,4	4,7	9,8	1,8	5,3	3,3
В цьому ВНЗ працюють родичі, друзі, знайомі	2,9	4,1	7,0	3,7	4,1	2,6	4,0	4,1
У школі, яку закінчив (-а), був договір про співробітництво з цим навчальним закладом	3,7	4,3	3,7	4,7	0	0	1,3	2,5
Тут є військова кафедра	17,0	15,9	13,5	12,1	10,9	12,3	15,9	18,2

Аналіз впливу форми навчання (держбюджет та контракт) на вибір університету надав змогу виявити, що для студентів, які навчаються за держбюджетною формою, залишаються, як і в минулих роках, більш важливими такі чинники: «можливість отримати професію, яка подобається», «престиж ВНЗ», «кваліфіковані викладачі» [Табл. 2.3].

Проте майже за всіма показниками, студенти, що навчаються за контрактною формою, демонструють більш високі оцінки. На нашу думку, це свідчить про більш усвідомлений та раціональний вибір місця отримання вищої освіти. Традиційно вони більше, ніж студенти-бюджетники, впевнені у високій якості освіти. Як і в минулих роках більш вагомими для контрактників є «цікавість навчання», «гарний контингент студентів», «зручне розташування ВНЗ», «легкість навчання» і «доступна оплата». Тобто у них більше домінують інструментальні мотиви вибору ВНЗ.

Менше цікавить контрактників можливість продовжувати навчання в аспірантурі, чи за кордоном. Так само, як і бюджетники, не вірять вони в те, що після закінчення навчання, буде легко знайти роботу.

Для респондентів обох форм навчання в 2016 р. різко знизилось значення такого чинника, як «висока якість освіти».

Що стосується вибору спеціальності, від характеру мотивації якого залежить і навчальна поведінка студентів, дослідження 2016 р. показало, що ієрархія мотивів залишається досить стабільною [Табл. 2.5]. Серед найактуальніших причин вибору спеціальності «престижність професії у суспільстві», «представники даної професії мають хороший зарібок», «хороші шанси знайти роботу після закінчення ВНЗ».

Трохи знизилася, у порівнянні з минулими роками, частка студентів, для яких вибір відбувся випадково (21,7%) [Табл. 2.4]. Отже, питання формуванні професійних цінностей та орієнтацій молоді продовжує бути гострим.

Причому вплив на вибір спеціальності саме профорієнтаційних заходів залишається на тому ж рівні.

20,6% респондентів продемонстрували усвідомлений вибір спеціальності, відзначивши, що захоплюються професією.

Поради близьких вплинули на вибір 16,6% опитаних, засоби масової комунікації – на 13,1% наших студентів.

Отже, загальна тенденція та ієрархія чинників, що впливають на вибір спеціальності, зберігаються протягом чотирьох років, в які проводилось дослідження.

Цього року першокурсники вирізняються меншою невизначеністю у виборі майбутньої спеціальності у порівнянні з минулим роком.

Отже, в основному студенти здійснили вибір університету та спеціальності, орієнтуючись на потенційну затребуваність фахівців певної галузі та знань у суспільстві, можливість успішного працевлаштування після закінчення

університету - «престижність університету і професії на ринку праці». Найменш впливовими чинниками залишаються – «профорієнтаційні заходи в школі, коледжі», «поради вчителів», «невисокий прохідний бал», «малий конкурс».

Таблиця 2.4. Розподіл відповідей респондентів на питання: «Що вплинуло на вибір Вашої майбутньої спеціальності?»
(у % за кожним курсом, кожен респондент міг відзначити декілька варіантів відповіді)

Чинники	1	4	По	1	4	По	1	4	По	1	4	По
	курс	курс	масиву	курс	курс	масиву	курс	курс	масиву	курс	курс	масиву
	2013 р.			2014 р.			2015			2016		
Вибір відбувся випадково	24,3	32,2	28,2	30	25,5	27,3	24,2	31,1	27,1	20,6	23,3	21,7
Традиції сім'ї	9,2	15,9	14,6	12,5	14,9	13,9	9,7	6,6	8,5	8,5	13,9	11,0
Поради вчителів	3,7	4,1	3,8	5,7	6,5	5,7	6,1	4,6	5,5	4,8	3,3	4,3
Захоплення професією	20,9	15,7	18,3	18,8	17,5	18,1	16,4	19,2	18,0	22,2	18,9	20,6
Поради друзів, знайомих	22,9	14,8	17,8	14,2	20,1	16,9	15,8	13,2	14,9	15,9	16,1	16,6
Засоби масової інформації	14,4	7,4	10,9	10,2	8,4	9,4	15,2	4,6	10,1	12,2	14,4	13,1
Профорієнтаційні заходи в школі, коледжі	6,2	5,0	5,6	5,1	5,8	5,4	5,5	4,6	4,9	5,8	9,4	7,5
Престижність професії у суспільстві	42,7	27,4	35,1	32,4	28,6	30,5	30,3	23,8	27,7	36,5	26,7	31,6
Представники даної професії мають хороший зарібок	44,1	25,4	34,7	31,2	24,0	27,8	32,7	28,5	30,2	31,2	26,7	29,4
Мене приваблює в спеціальності можливість ініціативи, творчості	18,4	10,9	14,7	15,9	8,4	12,4	20,0	11,3	15,5	14,3	9,4	11,8
Хороші шанси знайти роботу після закінчення ВНЗ	40,6	18,9	29,8	26,1	23,4	24,8	29,7	23,2	26,5	32,3	20,6	26,5
Невисокий прохідний бал, малий конкурс	5,1	9,4	7,3	6,2	9,1	7,6	6,1	6,6	6,4	9,0	3,9	6,7
Інша відповідь	2,7	3,2	2,9	4,0	4,5	4,2	0,6	2,6	1,5	2,1	0,6	1,3
Важко відповісти	2,1	3,2	2,7	1,1	1,9	1,5	3,0	2,0	2,7	1,6	2,8	2,1

Таблиця 2.5. Розподіл відповідей респондентів на питання: «Що вплинуло на вибір Вашої майбутньої спеціальності?» (ранг)

Чинники	Ранг			
	2013	2014	2015	2016
Вибір відбувся випадково	4	3	3	4
Традиції сім'ї	8	7	9	9
Поради вчителів	12	11	11	12
Захоплення професією	5	5	5	5
Поради друзів, знайомих	6	6	7	6
Засоби масової інформації	9	9	8	7
Профорієнтаційні заходи в школі, коледжі	11	12	12	10
Престижність професії у суспільстві	1	1	2	1
Представники даної професії мають хороший зарібок	2	2	1	2
Мене приваблює в спеціальності можливість ініціативи, творчості	7	8	6	8
Хороші шанси знайти роботу після закінчення ВНЗ	3	4	4	3
Невисокий прохідний бал, малий конкурс	10	10	10	11
Інша відповідь	13	13	14	14
Важко відповісти	14	14	13	13

3. ЗАДОВОЛЕННЯ ВИБОРОМ УНІВЕРСИТЕТУ, ФАКУЛЬТЕТУ, СПЕЦІАЛЬНОСТІ

Результати дослідження задоволеності студентами вибору університету поточного року виявили, що в цілому очікування абітурієнтів щодо свого вступу виправдалися [Рис. 3.1]. Порівняння відповідей респондентів за останні чотири роки свідчать про те, що динаміка даного показника зберігається і що більшість студентів однозначно при гіпотетичному повторі знову б обрали НГУ (54%). 28% опитаних зазначили, що скоріше б за все його обрали.

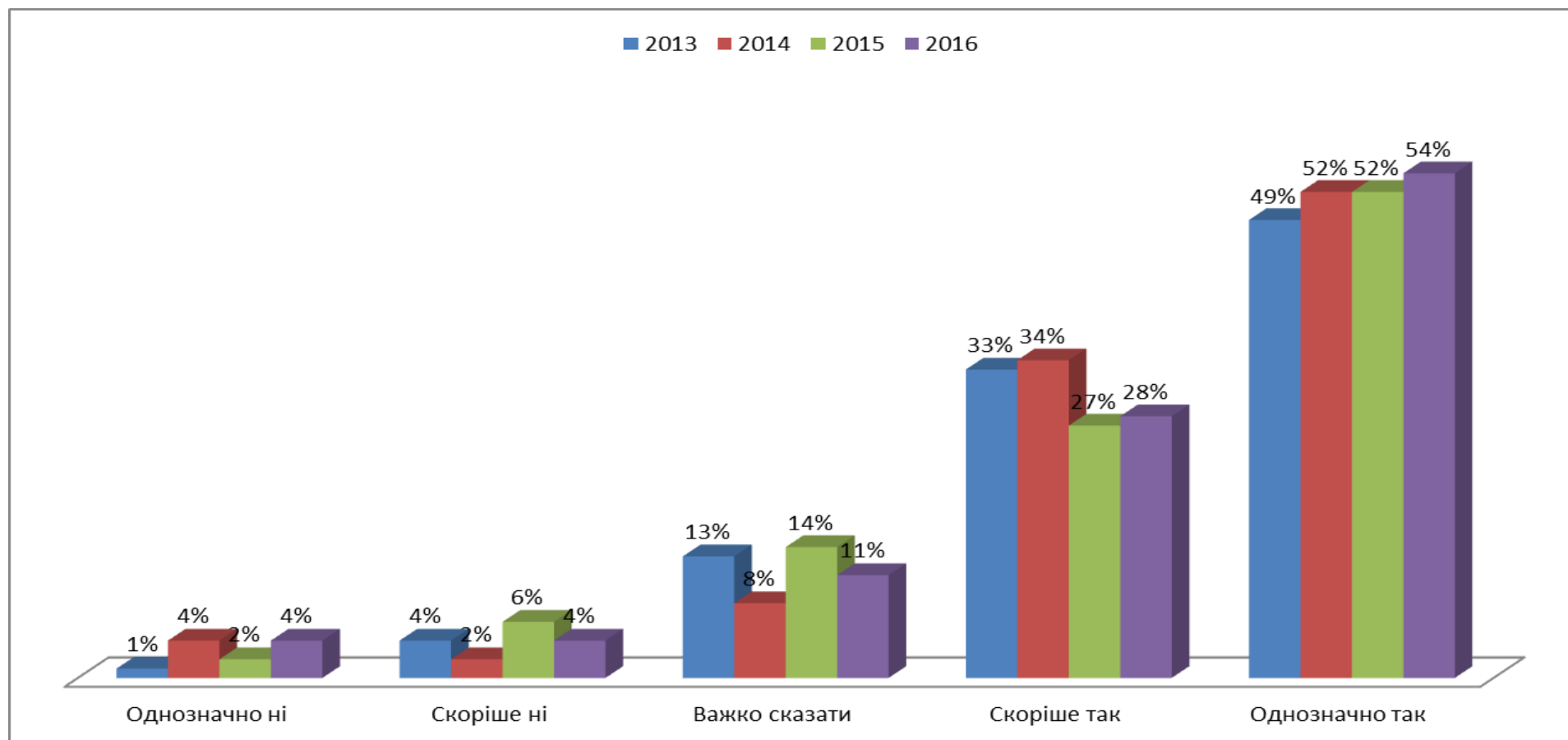

Рисунок 3.1. Розподіл відповідей студентів четвертого та першого курсів на питання: «Якби Вам знову довелося вирішувати питання про вибір навчального закладу, чи обрали би Ви його знову?»

Як видно з рисунка 3.2., навчання на бюджетній чи контрактній формі майже не впливає на таке рішення. Однак, у 2016 р. серед студентів-контрактників стає меншою частка тих, хто не визначився, і лише 5,8% не стали б знову обирати НГУ. Серед студентів-бюджетників таких 8% [Табл. 3.1].

Таблиця 3.1. Розподіл відповідей на питання: «Якби Вам знову довелося вирішувати питання про вибір навчального закладу, чи обрали би Ви його знову?» в залежності від форми навчання (у % за кожною групою)

	Форма навчання	Однозначно так	Скоріше так	Важко сказати	Скоріше ні	Однозначно ні	Всього
2013	Держбюджет	50,3	33,5	11,6	4,1	0,5	100
	Контракт	52,6	31,9	12,5	3,0	0,0	100
2014	Держбюджет	50,0	35,2	6,7	2,9	5,2	100
	Контракт	53,8	33,0	10,4	0,9	1,9	100
2015	Держбюджет	50,0	24,0	17,2	7,3	1,6	100
	Контракт	55,3	29,8	9,6	4,4	0,9	100
2016	Держбюджет	54,4	25,7	11,9	4,0	4,0	100
	Контракт	54,5	33,1	6,6	3,3	2,5	100

Аналіз задоволеності студентів вибором факультету показав, що традиційно її рівень трохи нижчий від того, що стосується вибору університету [Рис. 3.2]. 71% респондентів не розчарувалися в своєму виборі. Частка тих, хто не визначився, залишається в межах 18%. І кожен десятий опитаний студент обрав би інший факультет. Найвищий відсоток студентів, задоволених вибором факультету, на (за мірою зниження актуальності) юридичному, фінансово-економічному факультетах, факультеті інформаційних технологій та електротехнічному факультеті.

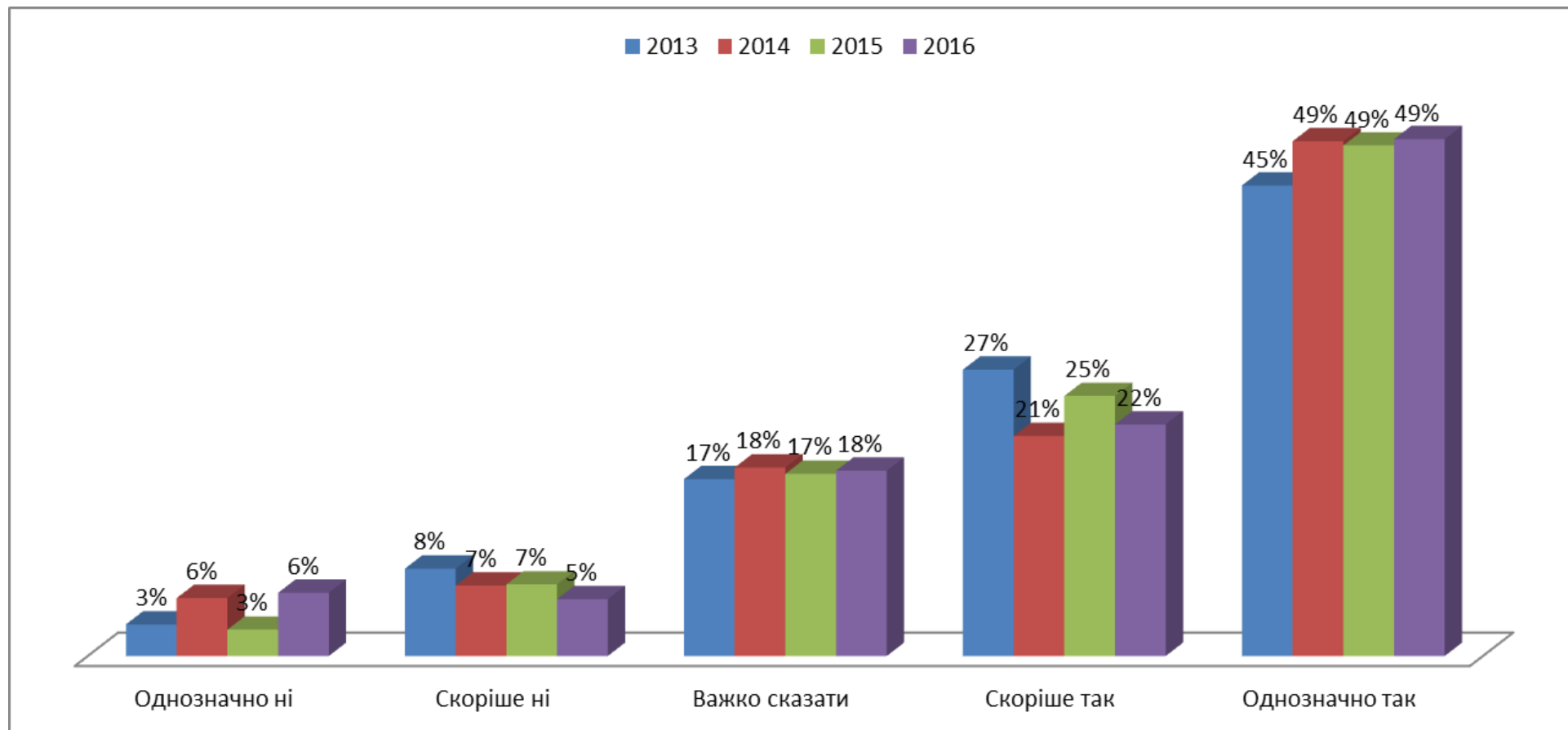

Рисунок 3.2. Розподіл відповідей студентів четвертого та першого курсів на питання: «Якби Вам знову довелося вирішувати питання про вибір факультету, чи обрали би Ви його знову?»

Побудову успішної професійної кар'єри на етапі отримання освіти ми розглядаємо через такий показник, як задоволеність отриманою спеціальністю [Рис. 3.3].

Якщо за попередні три роки зменшувалась розчарованість у виборі спеціальності, то, за результатами 2016 р. лише 66% опитаних студентів 4 курсу задоволені отримуваною професією. 17% не можуть сказати певно і 17% респондентів хотіли б її змінити.

В цілому ж студенти, як і в попередні роки проведення дослідження, в найменшій мірі задоволені вибором спеціальності, потім факультету. Це ще раз демонструє деструктивну професійну орієнтацію третини студентів, невизначеність у побудові професійної кар'єри. І є чинником ризику низького соціально-економічного та професійного статусу випускників ВНЗ у майбутньому.

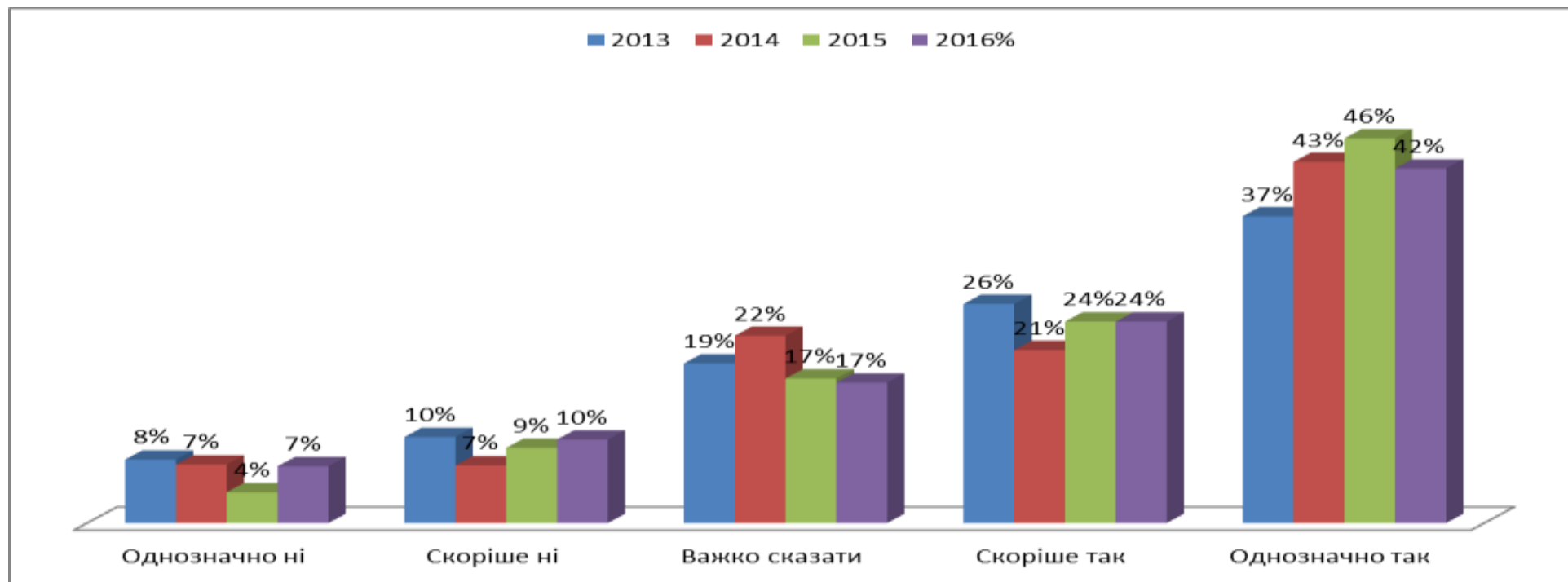

Рисунок 3.3. Розподіл відповідей студентів на питання: «Якби Вам знову довелося вирішувати питання про вибір спеціальності, чи обрали би Ви її знову?»

Зберігається різниця у ставленні до повторного вибору спеціальності між студентами, що навчаються за бюджетною та контрактною формами [Табл. 3.2]. Серед студентів-контрактників традиційно більше тих, хто зробив усвідомлений професійний вибір (81,5%), серед бюджетників таких лише 58,3%. Можна сказати, що професійний вибір «на платній основі» відбувається більш усвідомлено. Й відповідно розчарування значно менше, ніж у студентів, які навчаються на бюджетних умовах.

Таблиця 3.2. Розподіл відповідей на питання: «Якби Вам знову довелося вирішувати питання про вибір спеціальності, чи обрали би Ви її знову?» в залежності від форми навчання (у % за кожною групою)

	Форма навчання	Однозначно так	Скоріше так	Важко сказати	Скоріше ні	Однозначно ні	Всього
2013	Держбюджет	30,5	33,0	23,8	8,6	4,1	100
	Контракт	57,0	17,8	20,0	3,0	2,2	100
2014	Держбюджет	42,5	21,3	21,3	7,7	7,2	100
	Контракт	44,8	20,0	24,8	4,8	5,7	100
2015	Держбюджет	39,3	26,2	20,4	9,9	4,2	100
	Контракт	56,6	21,2	13,3	6,2	2,7	100
2016	Держбюджет	35,6	22,7	20,9	11,6	9,3	100
	Контракт	54,6	26,9	9,2	5,9	3,4	100

Результати моніторингу свідчать в цілому про досить високий рівень задоволеності студентами НГУ своїм вибором в першу чергу ВНЗ, факультету і спеціальності. Дані показники є досить постійними протягом чотирьох років, в які ведеться дослідження, і виступають позитивним індикатором задоволеності студентів освітнім процесом в НГУ.

Можна стверджувати, що та частина студентів, яка при гіпотетичній можливості знову вирішувати питання вибору спеціальності, відмовились би її обрати, відрізняється як розчаруванням, так і несформованими професійними орієнтаціями. Отже, актуальним залишається питання активізації профорієнтаційної роботи в університеті, оскільки мотиваційні чинники з часом можуть змінюватися, вироблення стійких професійних інтересів і намірів студентів, формування компетенцій, які б відповідали потребам суспільства в кадрах з різних професій.

4. ЗАДОВОЛЕНІСТЬ ЯКІСТЮ ОТРИМУВАНОЇ ОСВІТИ

В сучасних умовах високий рівень освіти та її якість розширюють можливості професійного вибору молодого працівника, надаючи шанс для здобуття більш високого професійного статусу. Нова система трудових відносин потребує працівників з новими якостями та компетенціями. Як самі студенти оцінюють якість освіти, яку отримують в НГУ?

За результатами дослідження 2016 р., 81% опитаних студентів в цілому задоволені якістю освітнього процесу. Протягом чотирьох років ця тенденція залишається сталою [Рис. 4.1.].

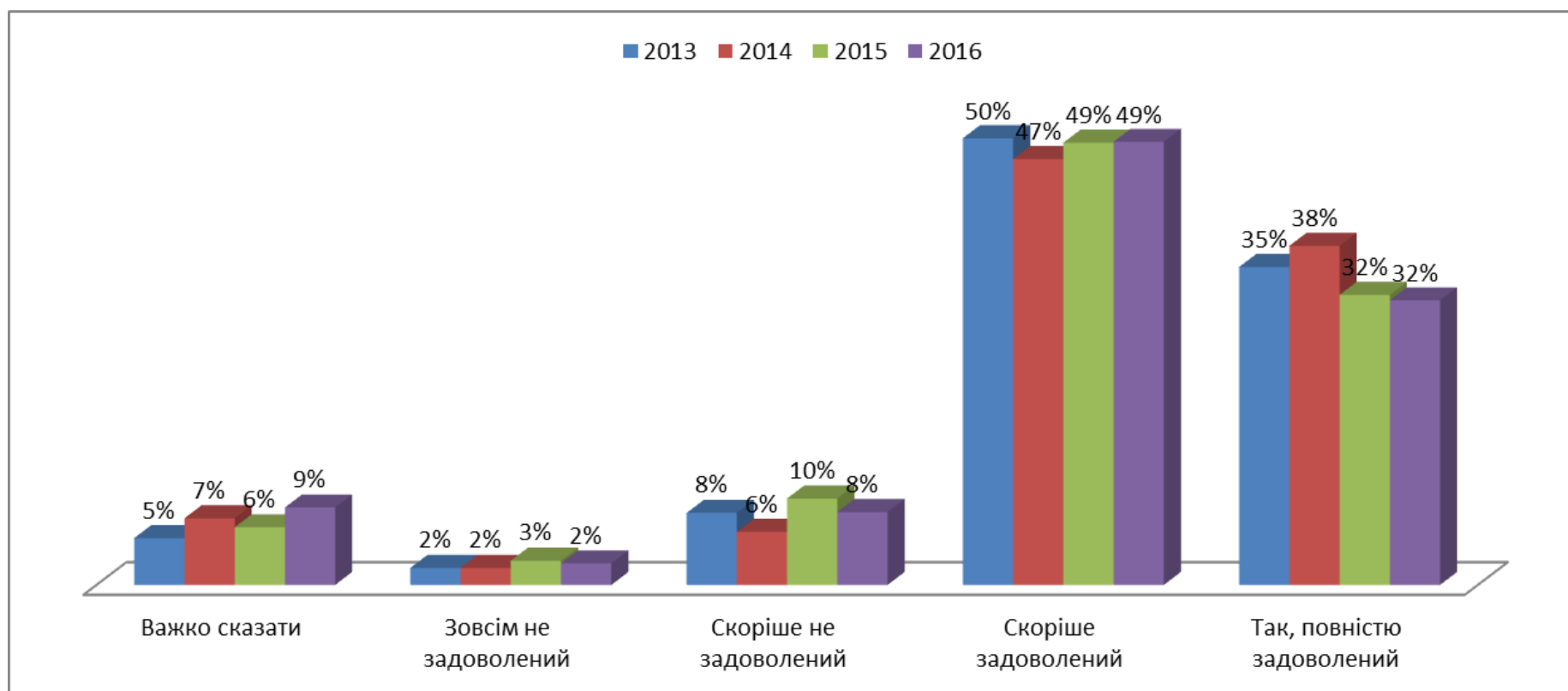

Рисунок 4.1. Оцінка якості освіти студентами четвертого та першого курсів НГУ

Важливим ресурсом побудови професійної кар'єри, що визначає її успішність, є професійна підготовка. В ній закладаються основи професійної орієнтації, необхідні знання і навички, без яких процес працевлаштування не може бути успішним. З метою аналізу міри задоволеності студентами-четвертокурсниками якістю викладання в НГУ, виявлялась оцінка змісту навчальних курсів (Рис. 4.2.).

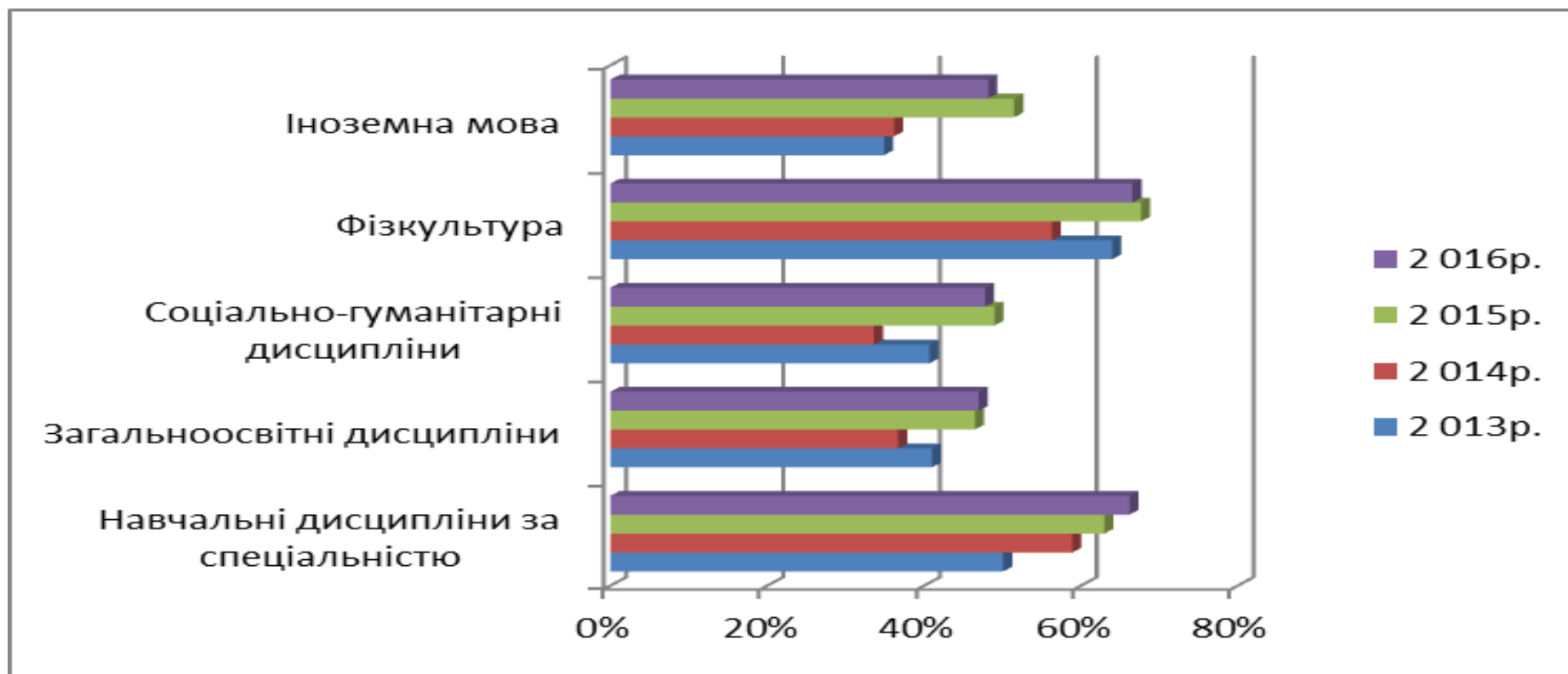
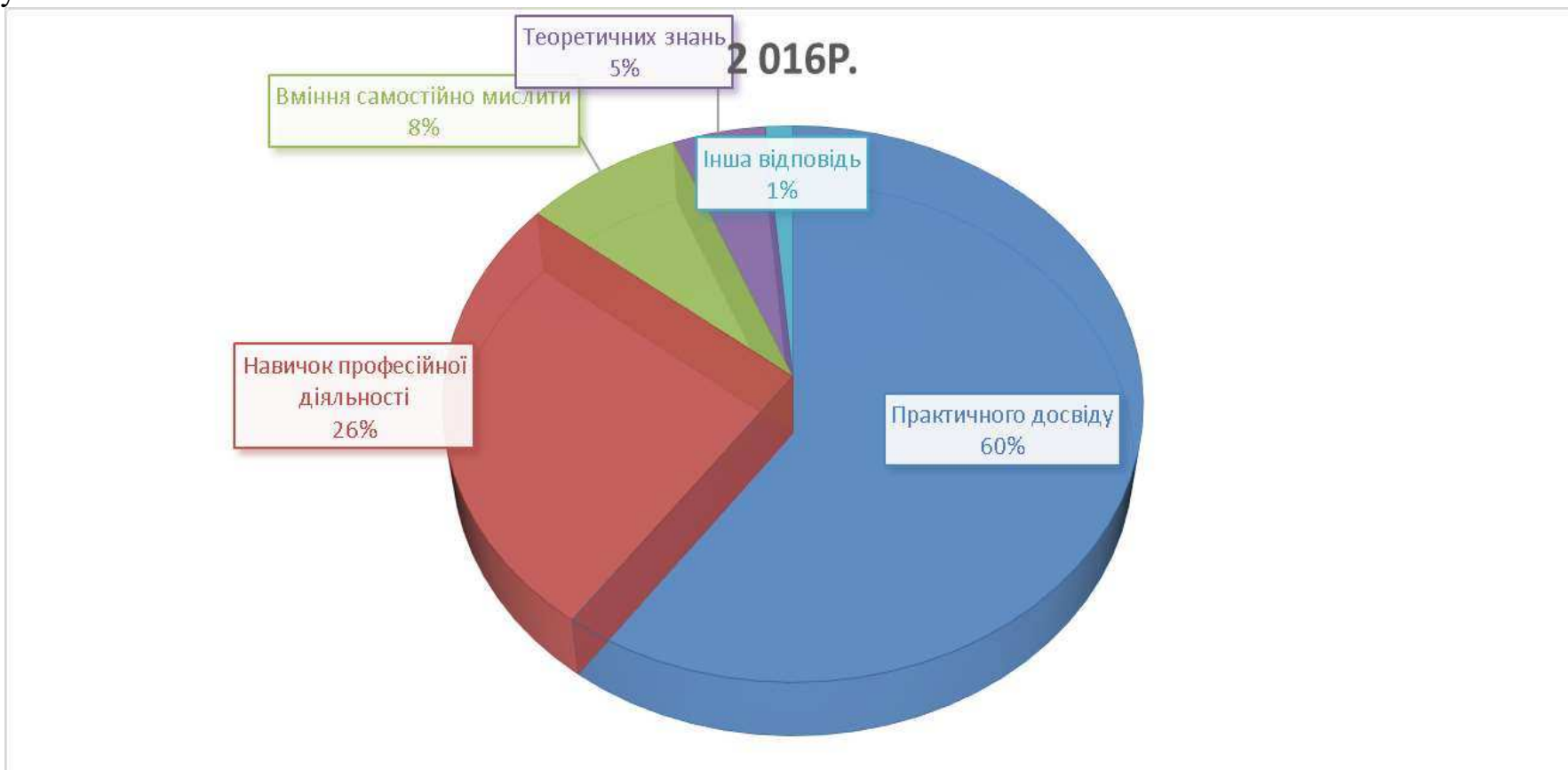

Рисунок 4.2. Задоволеність студентів четвертого курсу змістом навчальних дисциплін)

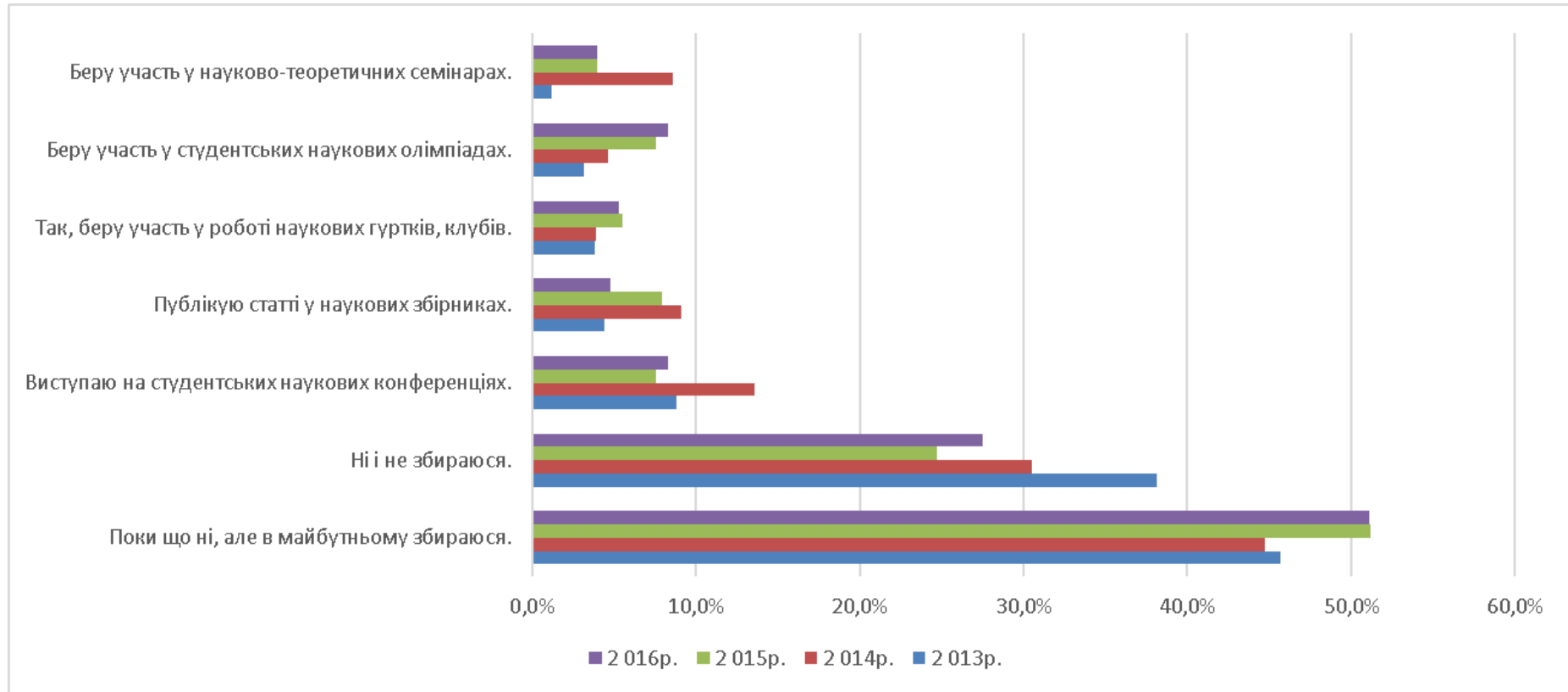
Якщо за минулий рік, оцінка задоволеності викладання навчальних дисциплін підвищилась за всіма напрямками, то в 2016 р. можна спостерігати деяке зниження, окрім навчальних дисциплін за спеціальністю, задоволеність викладанням яких постійно з кожним роком підвищується [Рис. 4.2.].

Студенти все більше усвідомлюють себе споживачами освітніх послуг, тож пред'являють до університету все більші вимоги. 60% опитаних студентів 4 курсу відзначають, що їм не вистачає практичного досвіду, 26% - навичок професійної діяльності [Рис. 4.3]. Система вищої освіти повинна готувати більш практично підготовлених фахівців. Відповідно, вищі навчальні заклади мають більш активно цікавитись потребами ринку, новими технологіями. Часто знання, отримані студентами, застарівають раніше, ніж ті встигають закінчити навчання та отримати диплом про вищу освіту.

Рисунок 4.3. Розподіл відповідей студентів четвертого курсу на питання: «Чого, на Ваш погляд, недостатньо дає Вам навчання в університеті?» (y %, 2016 p)

Рівень участі студентів в науковій роботі залишається досить низьким. Майже за всіма її видами результати дослідження демонструють зниження активності за останній рік (Рис. 4.4.)

Рисунок 4.4. Розподіл відповідей студентів четвертого курсу на питання: «Чи займаєтесь Ви дослідницькою роботою в університеті?»
(кожен студент міг обрати кілька варіантів відповідей)

Отже, активізація участі студентів у наукових дослідженнях, оволодіння ними навичками наукової діяльності, самостійної роботи, що є важливою умовою якісної професійної підготовки висококваліфікованих фахівців, залишається проблемним полем в роботі ВНЗ.

5. ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ

Мета сучасної системи освіти – не просто дати молодій людині певний об’єм знань, а й сприяти формуванню у неї мотивації на безперервну освіту та усвідомлене самовдосконалення. Якість освіти - символічний капітал людини, що за сучасних умов перетворюється на необхідний чинник життєвого успіху, самореалізації, високого соціального статусу. Зростає роль соціальної активності в сферах освіти, економіки, адже рівень освіти підвищує конкурентоспроможність молоді. Щоб адекватно реагувати на зовнішні виклики і загрози, молоді люди повинні розвивати творчі здібності й вміти адаптуватися до соціальних умов, що змінюються. Відповідно до цього постійне вдосконалення якості освітнього процесу є пріоритетним і постійно актуальним завданням кожного ВНЗ.

Дослідження громадської думки студентів щодо вдосконалення системи освіти показало, що більшість опитаних студентів (84,7%) надзвичайно важливою для себе вважають допомогу університету у працевлаштуванні [Табл. 5.1]. Отже, університет повинен все більше активізувати координацію процесу налагодження зв’язків між студентами та випускниками вищого навчального закладу і роботодавцями, зацікавленими в освічених та професійних працівниках. Поширювати серед потенційних абітурієнтів та батьків інформацію про успішні практики працевлаштування, про відсоток працевлаштованих за фахом/не за фахом, про співпрацю університету з потенційними роботодавцями, про актуальні професії та рівень оплати праці у відповідних галузях, порівняння таких показників з іншими ВНЗ. Абітурієнти будуть обирати ВНЗ, в яких надаватимуться послуги з працевлаштування, в яких буде відповідний координаційний центр. Для реалізації даних завдань у вищому навчальному закладі повинна бути організована ефективна робота Центру кар’єри та працевлаштування.

На друге місце перемістився такий аспект, як обмін студентами та викладачами з навчальних закладів інших країн [Табл. 5.2]. Респонденти також відзначають важливість створення програм підготовки магістрів та бакалаврів, сумісних з європейськими, визнання дипломів НГУ в західних країнах. Проте, цей показник у рейтингу перемістився з другого на четверте місце. В 2016 р. для респондентів більш важливою стає можливість оцінювання студентами якості викладання. Також у порівнянні з минулим роком, більш важливою для студентів стала така умова покращення навчання в університеті, як впровадження активних та нетрадиційних методів викладання. Натомість найменш важливими, продовжують залишатися: «залучення студентів до наукових, зокрема, прикладних досліджень», «збільшення самостійних завдань та зменшення кількості аудиторних занять», значно знизилась актуальність такого показника як «участь студентів у складенні навчальних планів та програм», «навчання за індивідуальними програмами». Це є тривожним показником, бо свідчить про досить конформістську позицію студентів, небажанні впливати на освітній процес, виявляти активність, суб’єктність.

Таблиця 5.1. «Аспекти навчального процесу, які, на думку студентів першого та четвертого курсів, є найбільш важливими»
(у % за кожним курсом, кожен респондент міг відзначити декілька варіантів відповіді)

Аспекти навчального процесу	1	4	Ранг	1	4	Ранг	1	4	Ранг	1	4	Ранг
	курс	курс		курс	курс		курс	курс		курс	курс	
	2013			2014			2015			2016		
Навчання за індивідуальними програмами	56,3	48,7	8	50,0	41,2	13	39,5	50,3	12	46,2	50,9	12
Вибір дисциплін для вивчення на інших факультетах	47,7	56,3	9	44,7	55,8	10	47,2	52,1	8	46,4	53,5	11
Обмін студентами та викладачами з навчальних закладів інших країн	66,1	62,1	4	59,3	62,2	5	74,7	64,4	4	75,7	71,6	2
Впровадження активних та нетрадиційних методів викладання.	57,5	57,8	7	35,7	36,5	14	-	-	-	56,0	61,4	6/7
Створення програм підготовки магістрів та бакалаврів, сумісних з європейськими, визнання дипломів НГУ в західних країнах	87,3	82,3	1	75,7	83,3	2	75,5	78,9	2	72,5	71,1	4
Участь студентів у складенні навчальних планів та програм	50,6	49,9	11	43,1	51,4	11	47,9	35,1	13	47,5	35,8	14
Збільшення кількості дисциплін, вивчення яких обирає студент самостійно	67,2	51,0	5	51,1	50,0	8	55,9	51,7	6	49,7	58,6	8
Оцінка студентами якості викладання	56,9	59,3	6	62,4	65,1	4	56,8	47,6	7	62,2	62,8	5
Вільний доступ до комп'ютерів та інтернет-ресурсів в університеті з освітньою метою	78,9	78,5	3	72,9	74,3	3	80,0	71,4	3	76,4	71,2	3
Впровадження кредитно-модульної системи навчання та оцінювання	34,9	30,4	12	55,5	54,4	6	58,9	53,1	5	56,0	61,4	6/7
Вдосконалення системи оцінки знань	59,6	45,1	14	53,2	46,2	9	54,7	40,5	10	51,9	52,6	9
Збільшення самостійних завдань та зменшення кількості аудиторних занять	30,1	18,6	15	23,1	25,5	15	24,8	13,7	14	21,7	20,9	15
Можливість переходу на іншу спеціальність, факультет, в інший вуз	48,0	52,8	13	46,6	46,6	12	47,5	42,6	11	44,6	44,8	13
Залучення студентів до наукових, зокрема прикладних досліджень	54,2	50,7	10	47,7	55,5	7	50,9	49,0	9	51,4	49,1	10
Допомога університету випускникам у працевлаштуванні	80,7	87,3	2	83,2	78,1	1	90,7	81,0	1	84,7	82,0	1

Таблиця 5.2. «Аспекти навчального процесу, які, на думку студентів першого та четвертого курсів, є найбільш важливими» (ранг)

Аспекти навчального процесу	Ранг			
	2013	2014	2015	2016
Допомога університету випускникам у працевлаштуванні	2	1	1	1
Обмін студентами та викладачами з навчальних закладів інших країн	4	5	4	2
Вільний доступ до комп'ютерів та інтернет-ресурсів в університеті з освітньою метою	3	3	3	3
Створення програм підготовки магістрів та бакалаврів, сумісних з європейськими, визнання дипломів НГУ в західних країнах	1	2	2	4
Оцінка студентами якості викладання	6	4	7	5
Впровадження активних та нетрадиційних методів викладання.	7	14	-	6/7
Впровадження кредитно-модульної системи навчання та оцінювання	12	6	5	6/7
Збільшення кількості дисциплін, вивчення яких обирає студент самостійно	5	8	6	8
Вдосконалення системи оцінки знань	14	9	10	9
Залучення студентів до наукових, зокрема прикладних досліджень	10	7	9	10
Вибір дисциплін для вивчення на інших факультетах	9	10	8	11
Навчання за індивідуальними програмами	8	13	12	12
Можливість переходу на іншу спеціальність, факультет, в інший навчальний заклад	13	12	11	13
Участь студентів у складенні навчальних планів та програм	11	11	13	14
Збільшення самостійних завдань та зменшення кількості аудиторних занять	15	15	14	15

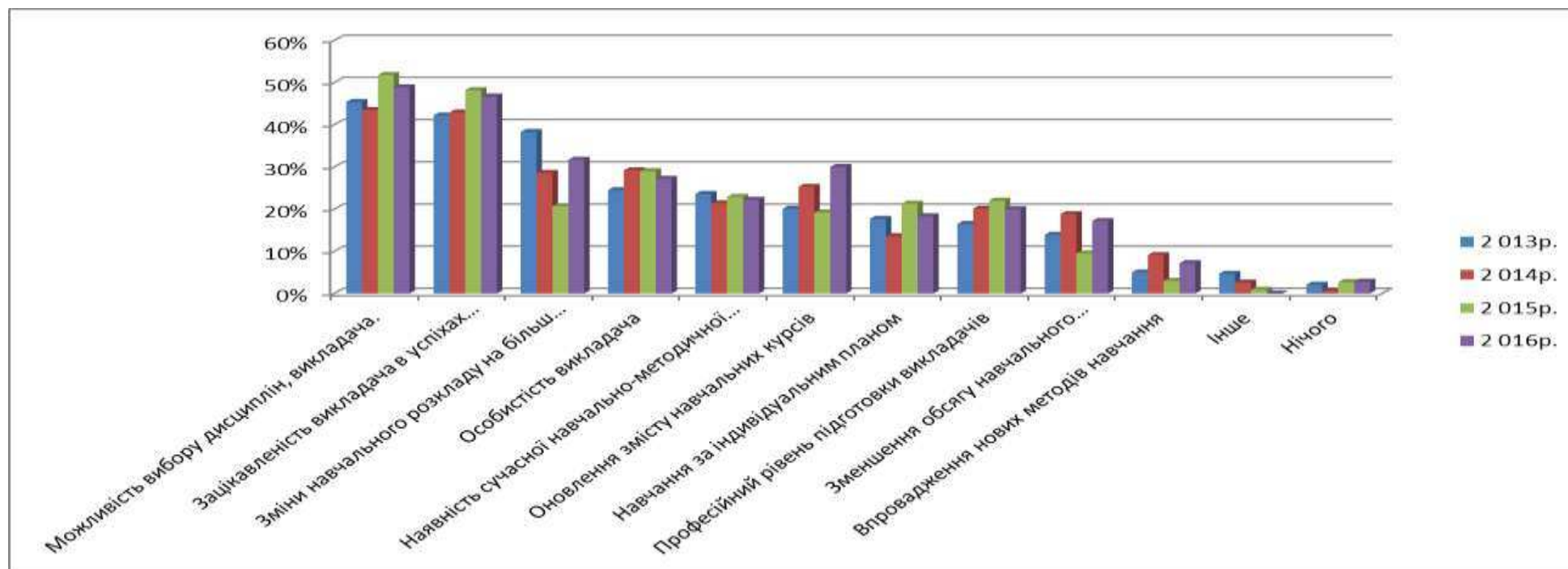
Щодо чинників, які, на думку студентів, могли б сприяти підвищенню їхньої зацікавленості у навчанні, та як видно з рисунку 5.1, найважливішим, як і в минулих роках, залишається «можливість вибору дисципліни, викладача». Окрім можливості вибору дисциплін (про що вже йшла мова раніше), посприяти підвищенню зацікавленості у навчанні могли б, на думку студентів, зацікавленість самого викладача в успіхах студентів, особистість цього викладача.

Значно зросла у порівнянні з минулими роками актуальність такого чинника підвищення зацікавленості студентів у навчанні, як «зміна навчального розкладу на більш зручний». Помітно зросла, в свою чергу, необхідність оновлення змісту навчальних дисциплін, «зменшення обсягу навчального навантаження». Тобто студенти підходять досить інструментально до процесу навчання.

Цікаво, що за результатами дослідження цього року спостерігається зниження такого показника, як професійний рівень викладачів. До цього протягом трьох років його важливість зростала. Те саме стосується й особистості викладача, зацікавленість його у результатах роботи. Тобто ці показники є найважливішими, але їх значущість трохи знизилась.

Можливо, це свідчить про підвищення професійності наших викладачів. Або студенти просто в меншій мірі думають, що викладачі можуть впливати на їх зацікавленість до навчання. Проте, за даними Табл. 5.3, в оцінці складових навчального процесу, ставлення викладачів до студентів з четвертого місця вийшло на перше. Отже, особистість викладача НГУ змінюється в очах студентів в кращий бік.

В цілому дослідження показало, що низькою є готовність студентів брати активну участь в змінах освітнього процесу, покращенні університету, обранні дисциплін, формуванні навчального плану, знижується важливість наявності програм сумісних з європейськими університетами. Бажаною насамперед стає сама можливість брати участь у обмінах з європейськими університетами. Тобто не самим брати участь у створенні висококласного університету, сприяти його розвитку, а просто переїхати. Простежується розчарування не стільки в університеті, скільки в країні, можливості самореалізації.

Рисунок 5.1. Чинники, які, на думку студентів 4 курсу, могли б посприяти підвищенню їх зацікавленості у навчанні
(кожен студент міг обрати кілька варіантів відповідей)

Важливим завданням дослідження є оцінка рівня задоволеності студентів різними аспектами своєї навчальної діяльності [Табл. 5.3].

Таблиця 5.3. «Оцінка складових навчального процесу на «4» і «5» Балів» (у % за кожним курсом)

Складові навчального процесу	4 курс	Ранг	1 курс	Ранг	4 курс	Ранг	1 курс	Ранг
	2015				2016			
Взаємодія адміністрації університету зі студентами	22,3	10	44,2	8	40,7	4	48,9	6
Ставлення викладачів до студентів	31,8	4	59,3	3	47,5	1	62,6	1
Якість викладання дисциплін у цілому	29,1	5	63,6	1	45,2	2	58,4	2
Якість викладання соціально-гуманітарних дисциплін	32,4	2	57,7	4	43,4	3	56,3	3
Забезпеченість підручниками і навчально-методичними посібниками	32,0	3	34,4	12	39,0	6	38,9	11
Матеріально-технічна база навчального процесу	24,0	8	49,4	5	32,8	8	47,0	7
Забезпеченість комп'ютерами і доступом до мережі Інтернет	25,5	7	34,8	11	26,1	10	38,1	12
Умови підготовки до занять в бібліотеці	46,5	1	62,7	2	43,4	3	53,6	4
Орієнтація навчального процесу на науково-дослідну роботу	15,8	12	41,7	9	21,5	11	43,6	10
Організація самостійної роботи під керівництвом викладачів	26,2	6	46,2	6	36,4	7	53,3	5
Проведення виробничої практики	17,8	11	45,6	7	39,5	5	44,8	8
Умови проживання у гуртожитку	5,3	14	21,4	14	18,9	14	23,6	14
Умови для додаткового заробітку студентів за спеціальністю	6,2	13	24,0	13	20,3	12	33,3	13
Система оцінювання знань студентів	22,6	9	41,8	10	27,7	9	43,9	9

В цілому студенти першого курсу традиційно демонструють вищу оцінку складових навчального процесу. За результатами 2016 р., респонденти найбільше задоволені ставленням викладачів до студентів, якістю викладання дисциплін, якістю викладання соціально-гуманітарних дисциплін.

Значно зріс рівень задоволеності взаємодією адміністрації ВНЗ зі студентами (особливо серед студентів 4 курсу).

Високо оцінюються студентами різних факультетів «умови підготовки до занять в бібліотеці», «організація самостійної роботи під керівництвом викладачів». Значно покращилася, у порівнянні з минулим роком, оцінка студентами 4 курсу проходження виробничої практики. Показники підтримки таких, аспектів, як система оцінювання знань студентів, матеріально-технічна база навчального процесу, орієнтація навчального процесу на науково-дослідну роботу, у поточному році залишаються на рівні минулих років.

Найнижчий рівень задоволеності серед студентів як першого, так і четвертого курсу, умовами проживання в гуртожитку, умовами додаткового заробітку студентів за спеціальністю, забезпеченістю комп'ютерами та доступом до Інтернету, забезпеченістю підручниками і навчально методичними посібниками (1 курс).

Серед найбільш актуальних проблем вищої освіти студентами у відкритих питаннях називались такі (за мірою зниження актуальності):

- відсутність гарантії працевлаштування ;
- слабка матеріально-технічна база;
- не достатньо практичних навичок;
- відсутність нового методичного ресурсу;
- недостатньо нововведень;
- корупція;
- низькі вимоги до студентів;
- отримувані знання не співпадають з вимогами роботодавців;
- непотрібність студента в університеті;
- непотрібність інженерних спеціальностей.

В минулому році були такі:

- байдужість викладачів до студентів;
- проблеми з працевлаштуванням, пов'язані з недостатніми практичними навичками або їх відсутністю;-
- неможливість працевлаштуватись за отриманою професією;
- висока ціна на навчання; малий розмір стипендії;
- студенти самі не прагнуть знань;
- неактуальність деяких занять; мало практики;
- конкурс на бюджет; погані умови проживання в гуртожитку;
- складно поєднувати навчання та роботу, непорозуміння з цього приводу з боку викладачів;

- старі викладачі; болонська система освіти;
- низький професійний рівень викладачів;
- відсутність належного фінансування;
- великий обсяг самопідготовки;
- неповажливе ставлення викладачів до студентів;
- низький рівень співпраці з вузами Європи, зокрема обмін студентів;
- застарілі методики, велика кількість завдань, немає часу на якісне виконання.

6. СТУДЕНТСЬКЕ САМОВРЯДУВАННЯ В НГУ

Сьогодні вже неможливо уявити ВНЗ без функціонування в ньому студентського самоврядування, що дає змогу налагодити ефективну співпрацю між адміністрацією ВНЗ і студентами з широкого спектру питань; створити додаткові умови для зростання якості підготовки фахівців у системі професійної освіти; забезпечити подальшу інтеграцію національної освітньої системи до європейського та світового освітнього простору. Проте, неможливо забезпечити розвиток студентського самоврядування за допомогою одних лише адміністративних методів, бо воно є проявом ініціативності, суб'єктності студента. Тому одним з завдань дослідження є аналіз суб'єктивної оцінки студентами НГУ деяких питань, пов'язаних зі студентським самоврядуванням.

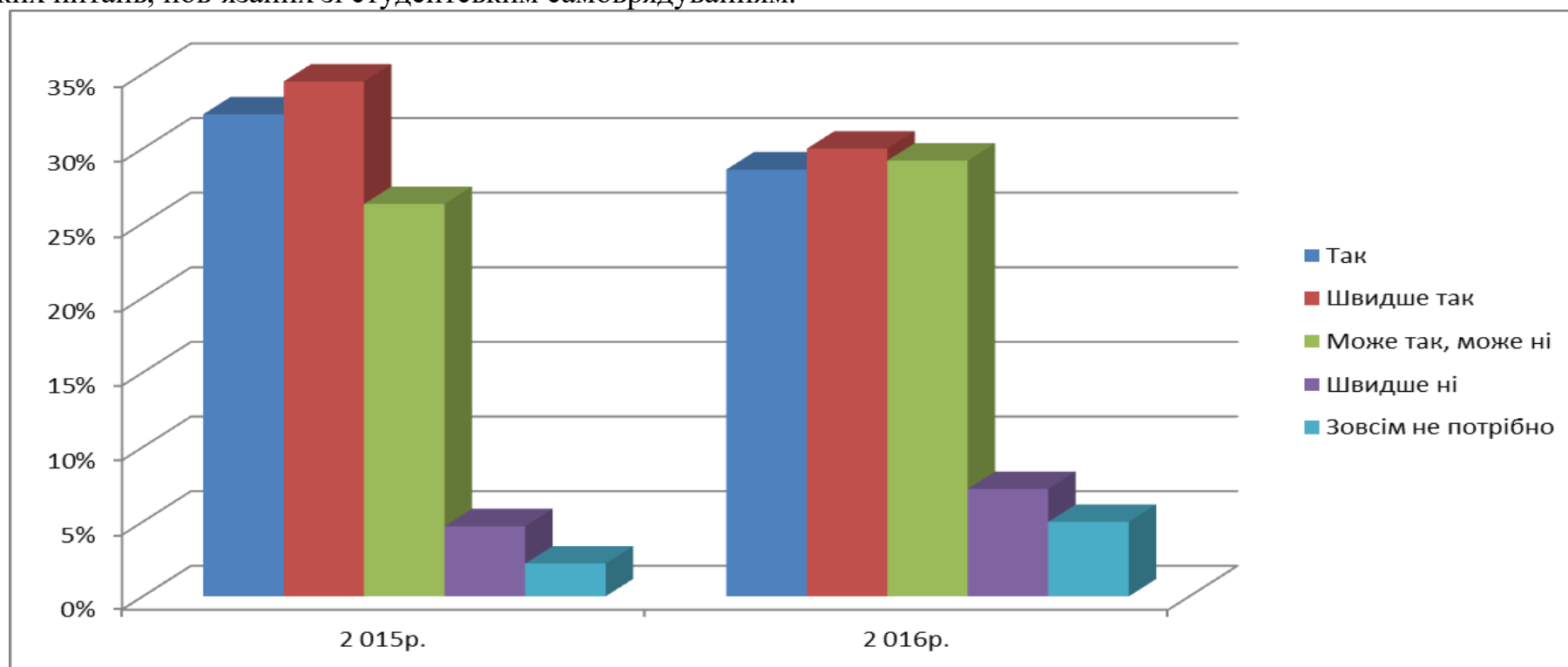

Рисунок 6.1. Відповідь на питання: «Як Ви вважаєте, чи потрібно студентам нашого університету студентське самоврядування?»

З рис. 6.1 видно, що у поточному році зменшується частка студентів, які підтримують ідею функціонування студентського самоврядування, і відповідно збільшується частка тих, хто вважає, що воно є непотрібним в ВНЗ. Зростає й частка тих, хто не зміг визначитись однозначно з відповіддю на дане питання. Це може свідчити про нерозуміння функцій та ролі даного органу в організації студентської життєдіяльності.

Найрозповсюдженіша причина, через яку студенти не беруть участь в студентському самоврядуванні університету, це брак часу. Крім того у відкритих відповідях вказувались такі причини: *відсутність бажання, часу; нецікаво, немає бажання. У минулому році, 2015: відсутність інформації про таку діяльність; невпевненість у свої силах; нецікаві напрями роботи; відсутність чогось цікавого та корисного, жорстка конкуренція.*

За результатами дослідження, студенти вбачають роль студентського самоврядування в основному у вирішенні таких питань організації студентської життєдіяльності [Табл. 6.1].

Таблиця 6.1. Питання, що повинні вирішуватися студентським самоврядуванням
(у %, кожен міг відзначити декілька варіантів відповіді)

Питання, що повинні вирішуватися студентським самоврядуванням	2015	2016
Коригування розкладу занять, заліків, іспитів	44,3	34,2
Організація дозвілля	34,5	34,0
Оцінка якості викладання	30,2	32,4
Організація студентських наукових об'єднань	21,3	23,8
Розподіл місць у гуртожитку, організація поселення, контроль за додержанням правил проживання	18,6	27,5
Розподіл стипендій	17,1	14,2
Визначення тематики студентських наукових праць	16,8	19,0
Корегування навчальних планів	16,2	14,2

На теперішній час, як вважають респонденти, самостійно самими студентами вирішуються такі питання в університеті: *організація дозвілля. У минулому, 2015 році: коригування навчальних планів; організація дозвілля; розподіл місць у гуртожитку, організація поселення та контроль за додержанням правил проживання; організація студентських наукових об'єднань.* Сприяння зростанню ефективності органу студентського самоврядування в університеті є важливим завданням. Проте дослідження демонструє досить низький рівень зацікавленості студентів у діяльності такого органу, незнанні його функцій та повноважень, недовіру. Студентів необхідно заохочувати до більш активної участі в університетському житті, розповсюджувати інформацію про можливості студентського самоврядування вирішувати реальні проблеми студентів, виступати захисником спільних інтересів.

7. ПРОФЕСІЙНІ ОРІЄНТАЦІЇ СТУДЕНТІВ

Стійкі професійні орієнтації майбутніх випускників виступають важливою передумовою побудови вдалої професійної кар'єри. Лише так можна очікувати, що професійна підготовка виступить реалізованим капіталом побудови професійної стратегії. Дослідження вибору певної сфери діяльності після закінчення навчання, побудови планів відносно майбутнього працевлаштування показало, що після закінчення навчання у вищому навчальному закладі лише половина опитаних студентів четвертого курсу планують працювати за отриманою спеціальністю. Цей показник знизився, у порівнянні попереднім роком (Рис. 7.1).

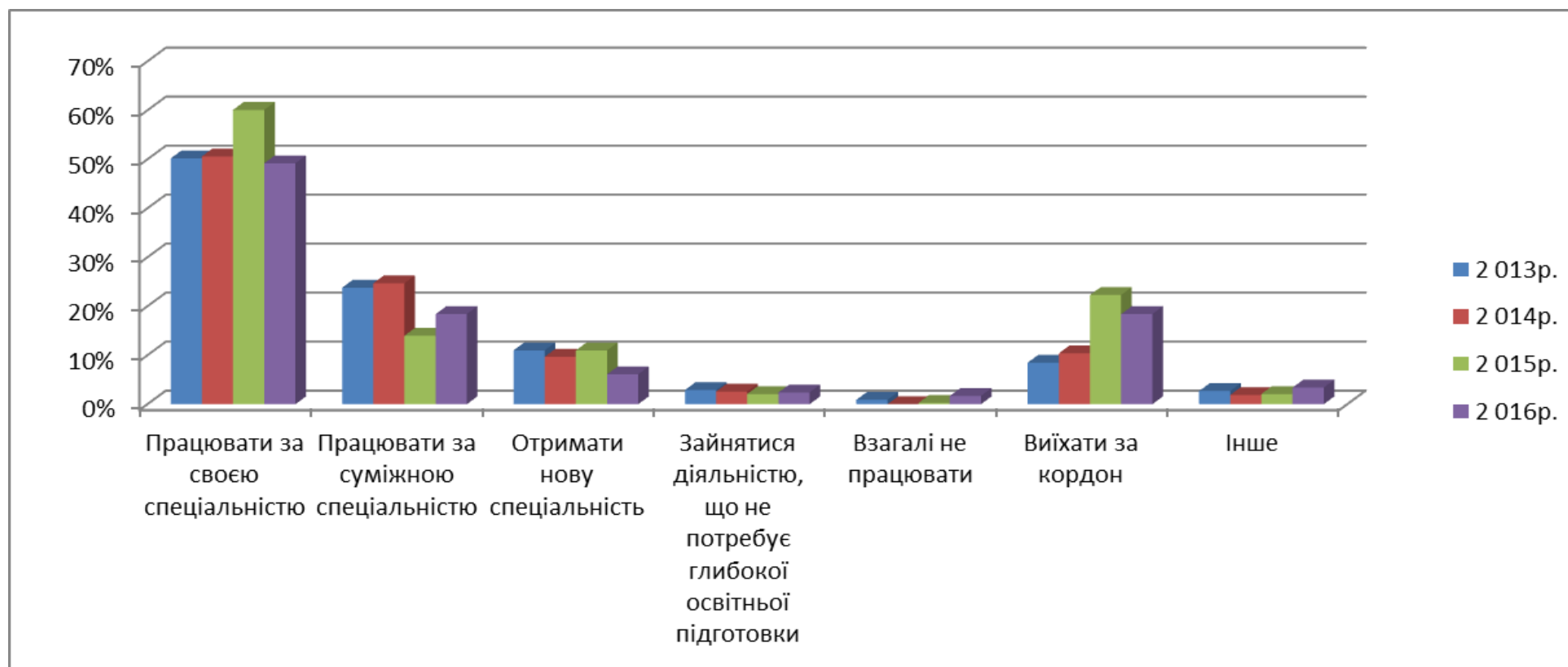

Рисунок 7.1. Розподіл відповідей студентів четвертого курсу на питання: «Що Ви плануєте робити після закінчення ВНЗ?»

У зв'язку з надзвичайно низьким рівнем оплати праці та незадоволеністю наявними трудовими перспективами чимало молодих людей (у тому числі високоосвічених) прагнуть знайти роботу за межами країни, виїжджаючи за кордон з метою тимчасового працевлаштування або й постійного проживання. Це відображає не лише загальну схильність молоді до більш активного набуття та використання нових знань, навичок і вмій, а й, насамперед, гостроту проблем гідного використання трудових і освітньо-професійних навичок на батьківщині. Переважна більшість опитаних студентів (66,4%) хотіла б продовжити навчання за кордоном, 23,3% не визначилися з цим питанням. Але частка таких студентів незначною мірою знизилась у поточному році.

Що стосується перешкод, які заважають студентам пройти міжнародне стажування, стипендіальну програму, результати дослідження 2016 р. демонструють таку саму тенденцію, що і в попередні роки [Табл. 7.1].

Таблиця 7.1. Перешкоди, що заважають пройти міжнародне стажування (у %, кожен респондент міг відзначити декілька варіантів відповіді)

Перешкоди	2015	2016
Нестача грошей	50,9	52,4
Низький рівень володіння іноземними мовами	44,8	45,5
Відсутність інформації про такі можливості	20,0	20,1
Страх перед змінами в житті	8,5	10,2
Проблеми особистого характеру	7,9	8,3
Відсутність підтримки з боку батьків	3,0	3,5
Не маю такого бажання		5,3

Сьогодні все більш поширеною стає практика підробітку студентів вже під час навчання в університеті. Результати дослідження 2016 року підтверджують цю тенденцію [Табл. 7.2]. Зменшилася частка першокурсників, які ніде не працюють. Третина студентів мають підробітки. Майже п'ята частина студентів четвертого курсу працюють на постійній основі, а отже вони здатні самостійно вирішувати матеріальні питання, отримують незалежність від старшого покоління. Підвищується економічна, соціальна активність, відповідальність, цілеспрямованість, конкурентоспроможність, ефективність включення в процеси економічного життя суспільства.

Таблиця 7.2. Розподіл відповідей респондентів на питання: «Чи маєте Ви додатковий заробіток у вільний від навчання час?»
(у % за кожним курсом)

Відповіді	1 курс	4 курс	1 курс	4 курс	1 курс	4 курс	1 курс	4 курс
	2013		2014		2015		2016	
Так, маю постійну роботу за профілем одержуваної спеціальності	3,0	3,8	4,0	5,3	1,8	2,0	3,8	4,7
Маю постійну роботу не за профілем одержуваної спеціальності	3,3	13,3	4,0	15,8	2,4	17,9	5,5	14,1
Іноді підробляю за профілем одержуваної спеціальності	2,7	8,6	4,0	9,2	9,7	9,3	7,1	7,1
Іноді підробляю, але не за профілем одержуваної спеціальності	20,8	36,0	25,3	34,9	20,6	35,1	30,8	36,5
Ні, я не підробляю	69,5	36,0	62,6	34,9	63,6	31,1	52,7	37,6

Соціальне самопочуття молоді є одним з головних показників розвитку суспільства. Для того щоб формування студентської молоді відбувалося адекватно суспільним процесам, необхідно постійно вивчати її проблеми. Серед них є традиційні – кохання, дружба, пошуки сенсу життя, створення сім'ї тощо. Разом ж тим сучасність ставить чимало випробувань, які складно подолати, особливо у молодому віці. Тому в ході дослідження ми намагалися також з'ясувати, які проблеми особистого характеру є для наших студентів сьогодні найбільш актуальними [Табл. 7.3].

Перше місце в рейтингу найбільш актуальних проблем молоді під час навчання у ВНЗ посідає можливість працевлаштування і підробітку.

Для студентів дуже болючою, як і в минулому році є складна ситуація в країні, відсутність стабільності, впевненості в майбутньому.

Значну частину опитаних хвилюють проблеми, пов'язані з навчанням.

Важлива проблема – стан здоров'я. Нинішнє молоде покоління є менш здоровим фізично та психічно, ніж попереднє. Одним із безумовних пріоритетів наразі є діяльність зі збереження та поліпшення стану здоров'я молоді, ствердження у молодіжному середовищі засад здорового способу життя.

Переважна більшість проблем молоді — це складові загальних потреб українського суспільства. Особиста безпека, безпека сім'ї, країни – посіли сьоме місце в ієрархії актуальних проблем.

Гостра проблема - низький рівень життя і значна економічна та соціальна залежність від батьків. В житті багатьох молодих людей отримало широке поширення почуття тривоги. Вони перебувають в складних матеріальних обставинах, мають потребу в підтримці, як правило, не мають житла та не впевнені в завтрашньому дні.

Не вистачає сьогодні і можливості цікаво проводити дозвілля, як необхідної частини життя будь-якої людини, а особливо молодого. У сучасному суспільстві, в якому спостерігається нестабільність нормативно-ціннісних систем, проблема дозвілля молоді набуває особливої гостроти.

Таблиця 7.3. Проблеми, що найбільше непокоять студентів (у %, кожен респондент міг відзначити декілька варіантів відповіді)

Проблеми, що найбільше непокоять студентів	2015	Ранг	2016	Ранг
Можливість підробітку і працевлаштування	54,9	1	54,4	1
Ситуація в країні	49,7	2	36,1	2
Відсутність стабільності, впевненості в майбутньому	40,5	3	31,0	4
Проблеми, пов'язані з навчанням	39,0	4	33,4	3
Здоров'я моє і моїх близьких	27,7	5	19,3	5
Особиста безпека, безпека сім'ї, країни	20,7	6	11,5	7
Важке матеріальне становище	18,6	7	16,1	6
Черствість, бездушність у відносинах між людьми	16,8	8	8,3	11
Побутові проблеми	14,0	9	16,1	6
Можливості цікаво проводити дозвілля	13,4	10	9,7	9
Відносини з викладачами	12,8	11	7,2	13
Почуття самотності	10,7	12	7,5	12
Проблеми, пов'язані з браком інформації про свої можливості	10,4	13	8,9	10
Відносини з коханою людиною	8,8	14	6,1	14
Житлові проблеми	8,8	15	11,2	8
Сімейні проблеми	6,7	16	8,3	11
Відносини з друзями	5,2	17	3,5	15

ВИСНОВКИ

Проведене соціологічне дослідження поточного року засвідчило, що

1. Протягом чотирьох серед мотивів вибору університету домінують престиж ВНЗ і професії на ринку праці та інтерес до обраної професії, найменш важливі такі інструментальні мотиви, як зручне розташування, наявність родичів. Для студентів четвертого курсу актуалізується можливість продовжити навчання за кордоном або у аспірантурі. Традиційно вони відрізняються тим, що більшого значення надають легкості навчання та вступу, заздалегідь низько оцінюють шанси знайти роботу по закінченню навчання в університеті.

Як і в минулих роках більш вагомими для студентів-контрактників є інструментальні мотиви вибору ВНЗ: «цікавість навчання», «гарний контингент студентів», «зручне розташування ВНЗ», «легкість навчання» і «доступна оплата». Менше цікавить їх можливість продовжувати навчання в аспірантурі, чи за кордоном. Так само, як і бюджетники, не вірять вони в те, що після закінчення навчання, буде легко знайти роботу.

Що стосується вибору спеціальності, ієрархія мотивів залишається досить стабільною протягом чотирьох років. Серед найактуальніших: «престижність професії у суспільстві», «представники даної професії мають хороший зарібок». Цього року першокурсники вирізняються меншою невизначеністю у виборі майбутньої спеціальності.

2. Результати моніторингу свідчать в цілому про досить високий рівень задоволеності студентами НГУ своїм вибором в першу чергу ВНЗ, потім факультету і спеціальності. Дані показники є досить постійними протягом чотирьох років. Серед студентів-контрактників традиційно більше тих, хто зробив усвідомлений професійний вибір

3. Більше 80% опитаних студентів в цілому задоволені якістю освітнього процесу. В 2016 р. можна спостерігати деяке зниження оцінки задоволеності викладанням навчальних дисциплін, окрім дисциплін за спеціальністю. Переважній більшості опитаних студентів 4 курсу не вистачає навичок практичної діяльності. Майже за всіма видами наукової діяльності результати дослідження демонструють зниження активності студентів за останній рік.

4. Допомога університету у працевлаштуванні продовжує бути надзвичайно важливою для більшості студентів. Актуальним вони вважають обмін студентами та викладачами з навчальних закладів інших країн, створення програм підготовки магістрів та бакалаврів, сумісних з європейськими, визнання дипломів НГУ в західних країнах. В 2016 р. більше потребують впровадження активних та нетрадиційних методів викладання. Натомість найменш важливими, продовжують залишатися: «залучення студентів до наукових, зокрема, прикладних досліджень», «збільшення самостійних завдань та зменшення кількості аудиторних занять», значно знизилась актуальність такого показника як «участь студентів у складенні навчальних планів та програм», «навчання за індивідуальними програмами». Це є

тривожним показником, бо свідчить про досить конформістську позицію студентів, небажанні впливати на освітній процес, виявляти активність, суб'єктність.

5. Аналіз рівня задоволеності різними аспектами навчальної діяльності показав, що в цілому студенти першого курсу традиційно демонструють вищу оцінку різних складових. За результатами 2016 р., респонденти найбільше задоволені ставленням викладачів до студентів, якістю викладання дисциплін, якістю викладання соціально-гуманітарних дисциплін. Значно зріс рівень задоволеності взаємодією адміністрації ВНЗ зі студентами (особливо серед студентів 4 курсу). Високо оцінюються студентами різних факультетів «умови підготовки до занять в бібліотеці», «організація самостійної роботи під керівництвом викладачів». Значно покращилася, у порівнянні з минулим роком, оцінка студентами 4 курсу проходження виробничої практики. Показники підтримки таких, аспектів, як система оцінювання знань студентів, матеріально-технічна база навчального процесу, орієнтація навчального процесу на науково-дослідну роботу, у поточному році залишаються на рівні минулих років. Найнижчий рівень задоволеності умовами проживання в гуртожитку, умовами додаткового заробітку студентів за спеціальністю, забезпеченістю комп'ютерами та доступом до Інтернету, забезпеченістю підручниками і навчально методичними посібниками.

6. У поточному році зменшується частка студентів, які підтримують ідею функціонування студентського самоврядування. Зростає й частка тих, хто не зміг визначитись. Це може свідчити про нерозуміння функцій та ролі даного органу в організації студентської життєдіяльності. Студенти вбачають роль студентського самоврядування переважно у вирішенні таких питань, як коригування розкладу занять, заліків, іспитів; організація дозвілля; оцінка якості викладання, розподіл місць у гуртожитку.

7. Щодо професійних орієнтацій студентів, то зменшилася частка опитаних студентів четвертого курсу, що після закінчення навчання планують працювати за отриманою спеціальністю. Третина студентів мають підробітки. Зменшилася кількість першокурсників, які ніде не працюють. Майже кожен п'ятий студент четвертого курсу працює на постійній основі.

В рейтингу основних проблем, що найбільше хвилюють сьгоднішніх студентів, перші місця займають такі: можливість підробітку і працевлаштування; ситуація в країні; відсутність стабільності, впевненості в майбутньому; проблеми, пов'язані з навчанням; здоров'я моє і моїх близьких; особиста безпека, безпека сім'ї, країни; важке матеріальне становище.

РЕКОМЕНДАЦІЇ

Підтримка молоді у сфері освіти, сприяння її трудовій зайнятості, забезпечення економічної самостійності є першочерговими завданнями, що передбачають реалізацію таких цілей:

- постійне підвищення якості вищої освіти, розробка освітніх програм, орієнтованих на вимоги ринку праці, що має стати визначальним показником ефективності вищої освіти та якості підготовки фахівців;
- підвищення мотивації навчальної діяльності та рівня самоосвіти, ознайомлення студентів з можливостями реалізації особистих ініціатив;
- впровадження різноманітних міждисциплінарних програм, що надаватимуть можливість отримувати відразу декілька спеціалізацій, включаючи міжнародні;
- впровадження ефективних програм розвитку соціальних компетентностей, необхідних для просування молоді на ринку праці (тренінги, консультації);
- залучення студентів до творчих, наукових та спортивних об'єднань, інноваційних міжнародних проектів у сфері освіти, науки, культури тощо; популяризація та пропаганда успіхів української молоді у світовому співтоваристві;
- вдосконалення системи працевлаштування випускників університету, які навчалися за держзамовленням; допомога у плануванні й розвитку ефективної кар'єри (розробка та впровадження нового формату співпраці ВНЗ і роботодавців – Дні стартапів або студентських конкурсів проектів, винесення цієї проблематики на публічний рівень);
- підвищення ефективності співпраці зі спеціалізованими організаціями, спрямованими на сприяння зайнятості, професійну орієнтацію, у т.ч. центрів тимчасової та сезонної зайнятості молоді, молодіжних бірж праці, студентських трудових загонів, молодіжних об'єднань тощо;
- координація та підтримка діяльності студентського самоврядування, зокрема у сфері духовно-морального й екологічного виховання, виховання почуття патріотизму;
- сприяння організації молодіжних центрів, формуванню молодіжних програм, більш широке висвітлення їхньої діяльності у засобах масової інформації;
- інформаційна допомога з усього спектру питань життя молоді в суспільстві (здоров'я, освіта, праця, кар'єра, суспільне й особисте життя, сім'я, житло, дозвілля, спорт, життя молоді в інших країнах тощо).

Поглибленого вивчення та більш широкого застосування потребує міжнародний досвід реалізації підтримки молоді в системі вищої освіти за різними її напрямками. Важливим уявляється також активне заохочення молоді до участі в громадському житті та у вирішенні власних проблем.

ЦЕНТР СОЦІОЛОГІЧНОГО АУДИТУ

Центр соціологічного аудиту (до 2013 р. – Лабораторія конкретних соціологічних досліджень) Інституту гуманітарних проблем ДВНЗ «НГУ» створений у 2000 році для забезпечення зворотного зв'язку між учасниками освітнього процесу та адміністрацією вузу, формування системи соціологічного супроводу діяльності у сфері менеджменту якості освітніх послуг, що проводиться в університеті.

НАШІ ДОСЛІДЖЕННЯ:

- Побутові проблеми студентської молоді НГУ (2015 р.).
- Мотивація наукової діяльності молодих вчених Дніпропетровської області (2015 р.).
- Особливості патріотичної свідомості та патріотичного виховання студентської молоді (2015 р.).
- Аналіз включення випускників гірничо-металургійних спеціальностей до професійно-економічної сфери суспільства (2014 р.).
- Дослідження патріотичної свідомості та правової культури студентів НГУ (2014 р.).
- Дослідження проблем міжнародної академічної мобільності молодих вчених Дніпропетровської області (2013 р.).
- Аналіз проблем формування екологічної свідомості студентів (2012 р.).
- Вивчення соціально-економічного статусу студентів ДВНЗ «НГУ», мотивації та перспектив їхньої освітньої діяльності; розуміння ними таких понять, як життєвий успіх, сучасна сім'я (2012 р.).
- Дослідження оцінки студентів щодо функціонування студентських гуртожитків (2011 р.).
- Виявлення причин невчасної здачі сесії студентами університету (2011 р.).
- Аналіз підприємницького потенціалу студентів університету: звіт (на замовлення Бізнес-інкубатора ДВНЗ «НГУ») (2010 р.).
- Виявлення факторів, що впливають на мотивацію діяльності вчених у ВНЗ та НДІ Дніпропетровської області» (спільно з обласною радою молодих вчених). За результатами дослідження видано інформаційних збірник; виступ на телебаченні (2010р.).

Адреса: Кафедра історії та політичної теорії, Національний гірничий університет, просп. К.Маркса, 19, корп.1, к.63, м. Дніпропетровськ, 49005, Україна

Тел.: (0562) 46-90-45, факс: (0562) 47-32-09.

Керівник Центру: Колісник Лариса Олексіївна, канд. соціол. наук, доцент, доцент кафедри історії та політичної теорії ДВНЗ «НГУ», старший науковий співробітник, член Соціологічної асоціації України, м.т.: 8-066-11-94-383, e-mail: klarisaa@ukr.net

Співробітники: Мосьондз Марина Володимирівна, канд. соціол. наук, доцент кафедри історії та політичної теорії ДВНЗ «НГУ», старший науковий співробітник, член Соціологічної асоціації України, м.т.: 8-067-610-37-37, e-mail: mosendzm@yandex